

ZDRAVJE ZA VSE

Zavod za zdravstveno varstvo Koper
Istituto per la tutela sanitaria di Capodistria

Vsak je svojega zdravlja kovač

Julij 2011

Vojkovo nabrežje 4/a | 6000 Koper/Capodistria | tel. +386 5 66 30 800, fax +386 5 66 30 808 | e-pošta info.zzvvp@zzv-kp.si | www.zzv-kp.si

NOVICA MESECA

TIGRASTI KOMAR IN BOJ PROTI NJEMU

Katja Kalan, Univerza na Primorskem; Znanstveno-raziskovalno središče Koper; Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije

Tigrasti komar *Aedes albopictus* je primarno tropska in subtropska vrsta komarjev, ki se je v samo tridesetih letih razširila po vsem svetu. V Sloveniji se je prvič pojavil leta 2002. Od takrat mu je stabilno populacijo uspelo vzpostaviti na obalno-kraškem območju, v širši okolici Nove Gorice, v Vipavski dolini, posamezna opažanja pa so bila narejena tudi drugod po Sloveniji. Hitro širjenje je tigrastemu komarju omogočil človek. Glavni način širjenja je prenos njegovih jajčec s transportom rabljenih pnevmatik, poleg tega pa prihaja še do prenosa odraslih osebkov z avtomobili ter prenosa ličink in bub v vodi, v kateri se transportira okrasne rastline ali v delih okrasnih rastlin, v katerih se lahko nabira voda.

V zmerno toplem klimatskem pasu tigrasti komarji odlagajo jajčeca v razne posode in predmete, ki so sposobni zadržati minimalno količino vode, kot so rabljene avtomobilske gume, podstavki cvetličnih lončkov, vaze, zalivalke za rože, posode za napajanje živali, kopeli za ptice, plastična vedra in sodi, stare kadi, manjši bazeni, kanalizacijski jaški, žlebovi streh ter razni zapuščeni predmeti (plastenke, pločevinke, kozarci, sveče).

BOJ PROTI TIGRASTEMU KOMARJU

Pred piki tigrastega komarja se zavarujemo tako, da:

- med gibanjem na prostem nosimo svetlejša oblačila z dolgimi rokavi in hlačnicami;
- na izpostavljeno kožo nanesemo repelente (*sredstva za zaščito proti komarjem*), ki vsebujejo najmanj 30 % DEET (*N,N-dietil-m-toluamid*). Otroci, mlajši od 12 let, in nosečnice naj se pred uporabo repelentov posvetujejo z zdravnikom;
- na okna in vrata pritrdimo mreže proti komarjem, ki jim preprečijo vstop v notranjost hiš.

ZATIRANJE TIGRASTEGA KOMARJA – KAJ LAHKO NAREDIMO SAMI

V veliko državah se za zatiranje tigrastega in drugih vrst komarjev uporabljajo razni insekticidi. Zaradi možnosti razvoja odpornosti na insekticide ter zaradi vpliva le-teh na druge živali smo se v Sloveniji odločili, da jih bomo uporabljali le v primeru, če bo prišlo do izbruha bolezni, v katerem bodo komarji prenašalci. Najučinkovitejši način zatiranja te tujerodne vrste je odstranjevanje habitatov, v katerih se lahko razvijejo ličinke. Pomembno je torej, da v okolici svoje hiše in

na njivah enkrat tedensko praznimo posode in druge predmete, v katerih se zadržuje voda. Če posod ne morete sprazniti, jih lahko pokrijete in tako samicam komarjev onemogočite vstop ali pa na vodno površino nanesete jedilno olje, tako da se ustvari enotna plast, ki bo preprečila dihanje komarjevim ličinkam. S tem načinom lahko število komarjev na našem ozemlju uspešno zmanjšamo. Tigrastih komarjev nam sicer ne bo nikoli uspelo popolnoma zatreti, a z odstranjevanjem habitatov lahko njegovo populacijo bistveno zmanjšamo. O ukrepih pa le podučite še vaše sosede!

Več o tigrastem komarju si lahko preberete na spletni strani: <http://www.zzv-kp.si/strokovni-nasveti-in-priporocila/komarji/>

Kako zmanjšati število tigrastih komarjev v našem okolju?

AKTUALNO

PAMETNI SE UČIJO IZ TUJIH IZKUŠENJ

dr. Gorazd Pretnar

Vprašam se, ali smo se česa naučili iz zadnje izkušnje, v kateri je za E. coli O104:H4 umrlo 39 ljudi, 3494 pa jih je zbolelo. Če odkrito odgovorim na zastavljeno vprašanje, lahko rečem, da (razen redkih posameznikov) ničesar. Seveda je to več kot slabo.

Moje "naivno" strokovno pričakovanje je bilo, da bo ministrstvo za zdravje povabilo vse strokovnjake, epidemiologe, klinične mikrobiologe, sanitarne mikrobiologe in okoljske mikrobiologe, da sedejo za skupno mizo in pretehtajo minulo epidemijo E. coli v

Nemčiji. Vendar gre za do sedaj neznan obliko tovrstne bakterije, ki je na umeten ali naraven način pridobila neobčutljivost na številne komercialne antibiotike. Poleg tega pa so strokovnjaki v njenem genomu našli tudi del genetskega materiala bubonske kuge. Ta košček genetskega materiala tej E. Coli še posebej povečuje virulenco.

Ne glede na to, ali je nova oblika E. coli naravnega izvora ali konstrukt bolnega uma, v tem trenutku ne vemo, kako se bo bakterija znašla v okolju. Kljub virulenci in neobčutljivosti na različne antibiotike lahko takšna nova oblika izgubi svojo evolucijsko bitko z nepatogenimi bakterijami v okolju. Ali – povedano drugače – v okolju ves čas poteka tekmovanje bakterij, gliv in virusov za preživetje; k temu prištevamo hrano in prostor. Samo želimo si lahko, da bo nova oblika E. coli to bitko za prostor in hrano v konkurenci tisočih vrst bakterij in gliv v kratkem in v celoti izgubila.

V nasprotnem primeru, torej v primeru, da se bo nova oblika E. coli tako dobro prilagodila na okolje, kot se je na bivanje in razmnoževanje v človeškem prebavnem traktu, pa nas mora upravičeno pošteno skrbeti. In dokler tega ne vemo ter bodo šele čas in raziskave pokazale njeno naravo, je potrebno dobro premisliti, kako bomo prilagodili naš sistem varnosti "od vil do vilic". Brez zadržkov lahko trdim, da je to evropsko načelo varovanja zdravja ljudi v celoti padlo ne le na izpitu, ampak na maturi ali zrelostnemu izpitu. Mnogi smo to pričakovali, saj ta sistem varovanja zdravja ljudi prelaga odgovornost in nadzor po piramidi od tistih, ki znamo, na tiste, ki znajo manj ali nič. Iz izkušenj lahko povem, da mnogi, ki k nam pošljejo vzorce na mikrobiološke preiskave, niso sposobni razumeti dobljenih rezultatov. Seveda tak sistem, ki namesto na znanju temelji na lastni in kapitalu, v nobenem primeru ne more zagotavljati varne hrane.

Temu globalnemu in evropskemu sistemu lahko brez zadržkov rečemo butast sistem, ki se zanaša na srečo in človeški imunski sistem. Smo se pa brez posebnega predznanja v tem primeru naučili, da kapital brezvestno in brezkompromisno pritiska na politiko in laboratorije na račun odškodnin.

Pod takšnim pritiskom pa ni mogoče vleči epidemiološko upravičenih preventivnih potez po vzoru Rusije, ki je pravilno in hladnokrvno rekla "NE" uvozu evropske zelenjave, dokler izvor epidemije

ne bo znan. In nujno je, da se z zornega kota nacionalne varnosti vprašamo, za koliko časa in ali sploh je Slovenija sposobna s svojo samooskrbo zapreti svoje meje ob podobnem primeru.

Osebnost me podatek, da je za širitev kriva bio kmetija za proizvodnjo kalčkov in da so vir okužbe našli, ni prepričan. V stroki se gre do konca, to pomeni, da se sledi bodisi semenu, vodi ali kakšni dugi snovi, kajti vir okužbe je vselej v naravi v eni od ekoloških niš. In dokler te niše ne najdemo, jo prepoznamo in razlog za novo vrsto tudi razumemo, primer ni zaključen. Razen če se išče zgolj grešnega kozla.

Bi pa bilo potrebno brez zadržkov in slabe vesti pred sodišče postaviti vse tiste gospodarstvenike in preprodajalce, ki so vršili pritisk na stroko in omejevali epidemiološke ukrepe. Zgolj njim lahko pripišemo enormne stroške zdravljenja in izgubo življenj. Le s takšnim pravnim posegom je za v prihodnje mogoče pripraviti prostor za znanje in stroko. Seveda ob predpostavki, da verjame mo, da sta zdravje in življenje neodtujljivi in nedotakljivi vrednoti.

ALI STE VEDELI?

da so na Agenciji RS za okolje v sodelovanju z Inštitutom za varovanje zdravja RS, Upravo RS za zaščito in reševanje, Policijo, Društvom Doves in Zavodom za varstvo narave v letu 2009 izdali knjižico »Kopalne vode – zdravo in varno kopanje«? V knjižici, ki je prosto dostopna v elektronski obliki na spletnem naslovu <http://www.arso.gov.si/vode/kopalne%20vode/kopalne%20vode09web.pdf> si lahko preberete, kje so področja kopalnih voda, kje se nahajajo kopalne vode na morju, na Goriškem, Gorenjskem, Dolenjskem in v Beli krajini; kakšna je kakovost naravnih voda, kakšni so učinki kopanja na zdravje, kako je poskrbljeno za varnost kopalcev in kaj lahko sami storimo.

da se je z začetkom kopalne sezone pričelo tudi spremljanje kakovosti kopalnih vod, ki ga za naše območje izvaja Zavod za zdravstveno varstvo Koper? Več o tem, kje so vzorčna mesta, kdaj in kaj vsebuje vzorčenje, pa si lahko preberete na naši spletni strani: <http://www.zzv-kp.si/obvestila/2011/06/01/zacela-se-je-kopalna-sezona/>

da v poletnih mesecih ob mirnem jasnem vremenu z veliko sončnega sevanja obstaja na obali resen problem onesnaženosti zraka z ozonom? O lastnostih ozona, njegovih učinkih na zdravje in priporočilih občutljivim ljudem za ravnanje med povišano koncentracijo ozona, si lahko preberete v zloženki »Ozon«, ki jo je izdal Zavod za zdravstveno varstvo Koper in je prosto dostopna na spletni strani http://www.zzv-kp.si/wp-content/uploads/letak_100x210_SLO.indd_.pdf

da na našem zavodu deluje **ambulanta** za potnike? Ambulanta za potnike je namenjena posvetu o zdravstveni zaščiti za potovanje, pri katerem se pogovorimo o potnikovi najustreznejši zaščiti glede na destinacijo, namen poti, način potovanja in trajanje potovanja. Zaščita je lahko s cepljenjem (*hepatitis A, hepatitis B, rumena mrzlica, tifus, meningokokni meningitis, otroška paraliza, klopni meningoencefalitis*) ali kemoprofilaksa z antimalariki. Pogovorimo se o vsebini potovalne lekarne in o obnašanju med samim potovanjem ter o primeru pojavljanja bolezni med oziroma po potovanju. Za dodatne informacije pokličite na **telefonsko številko 05/66-30-842**.

NOVE PUBLIKACIJE ZZV KP

Obveščamo vas, da smo v sklopu projekta **V ZDRAVJU JE MOČ: VESELO NA DELO**, ki je namenjen promociji zdravja v delovnih okoljih, izdali plakat **AKTIVNI ODMORI NA DELOVNEM MESTU**. Plakat vključuje splošna navodila in priporočila za izvajanje aktivnih odmorov na delovnem mestu ter prikaz vaj za razgibavanje in raztezanje. Dodatne informacije in naročila na lili.petrusa@zzv-kp.si.

Novice Zdravje za vse so brezplačen mesečnik, dostopen na spletni strani ZZV Koper: <http://www.zzv-kp.si/strokovni-nasveti-in-priporocila/mesecna-publikacija-zdravje-za-vse/zdravje-za-vse> | Prav tako so novice dostopne v vseh informativnih točkah zdravstvenih domov in bolnišnic v zdravstveni regiji Koper. | **Izdajatelj:** Zavod za zdravstveno varstvo Koper, Vojkovo nabrežje 4a, 6000 Koper | **Odgovorna oseba:** Milan Krek | **Glavna in odgovorna urednica:** Manica Remec | **Sodelavci:** Liljana Petruša, Boris Kopilovič, Milka Tavčar Vujanč | **Oblikovanje koncepta:** Slavica V. Okorn | **Oblikovanje in priprava:** SkupinaOpusDesign® | **Lektoriranje:** Martina Jelušič | **Naklada:** 1000 izvodov